

DELIKATNI IZAZOVI FILOLOŠKIH CRTICA

(Stjepan Damjanović, *Crtice o hrvatskom glagoljaštvu*,
Hrvatska sveučilišna naklada i Hrvatski katolički radio, Zagreb 2020)

U neumornom skriptoriju akademika Stjepana Damjanovića nedavno je dovršen još jedan dragocjen rukopis – *Crtice o hrvatskom glagoljaštvu*, objavljen u nakladi Hrvatske sveučilišne naklade i Hrvatskoga katoličkog radija. Knjigu, koja obasiže 154 stranice, otvara autorova *Uvodna napomena*, iz koje doznajemo da je nastala na temelju radijskoga serijala *Gdo knjige počtuje da je knjigami počtovan: Crtice o hrvatskome glagoljaštvu*, emitirana na spomenutoj radijskoj postaji tijekom korizme 2019. godine. Serijal se sastojao od dvadeset i osam emisija, koje su potom pretočene u isti broj poglavlja i čine glavni dio ove knjige. Knjigu pak

zatvaraju *Pogovor*, *Kazalo imena* i *Bilješka o autoru*. Premda autor kaže da su *Crtice* namijenjene obrazovanim laicima, možemo se složiti s mons. Fabijanom Svalinom, koji u *Pogovoru* s pravom napominje da će tekstovi zasigurno zaokupiti i pozornost šire publike, a ne samo onih koji bi se mogli s lakoćom svrstati u prvu kategoriju.

U početnome poglavlju Damjanović široko ocrtava glagoljičnu sastavnicu hrvatske srednjovjekovne kulture, a potom prelazi na konkretne tekstove. Među njima svakako posebno mjesto zauzima Bašćanska ploča, „dragi kamen hrvatske književnosti“. U nastavku će autor pri-

kazati liturgijske tekstove (misali, brevijari i psaltiri), beletrističke različite žanrovske pripadnosti, poput propovijedi, apokrifa, mirakula, polemičkih i enciklopedijskih tekstova (*Petrisov zbornik, Kolunićev zbornik, Zapis popa Martinca, Marijini mirakuli, Pismo Nikole Modruškoga, Lucidar*, romani), a zatim pravne tekstove (*Vinodolski zakon, Razvod istarski, Regula svetoga Benedikta*). U poglavljima posvećenima hrvatskom glagoljaškom tiskarstvu Damjanović daje pregled knjiga tiskanih glagoljicom od vremena inkunabula do kraja 16. stoljeća, izdvajajući najvažnije pojedince koji su se u toj aktivnosti istaknuli, a posebno je mjesto rezervirano za prvu hrvatsku tiskanu knjigu – *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine. Osvrće se na najstariju sačuvanu hrvatsku početnicu, otisnutu 1527. u Veneciji, a potom na djelatnost senjske i riječke glagoljske tiskare. U završnim pak poglavljima osvrće se na ulogu hrvatskih glagoljaša u oblikovanju književnoga jezika, uspostavu hrvatsko-čeških književnih i kulturnih veza te na sudbinu hrvatskoga staroslavenskog jezika nakon Tridentskoga koncila, kada se uslijed crkvenopolitičkih okolnosti prekida njegov dotadašnji „prirodni“ razvoj. Time je zaokružen i prikaz višestoljetnoga razvoja i opstojanja hrvatskoga glagoljaštva.

Crtice o hrvatskom glagoljaštvu ne ostaju međutim samo na razini proširenih enciklopedijskih članaka. Naprotiv, Damjanović se trudi približiti suvremenome čitatelju duhovni život hrvatskih glagoljaša, upoznati ga s odabranim zanimljivostima iz povijesti hrvatskoga glagoljaštva i učiniti mu riječi minulih stoljeća bliskima. Tako će primjerice, pišući o glagoljičnoj *Reguli svetoga Benedikta*, zaključno reći: „sačuvao nam se tekst čitak i privlačan, tekst koji pravom ljubitelju riječi ima što reći i nakon tolikih stoljeća“ (str. 97), što se može izdvojiti kao nit vodi lja svih tekstova okupljenih u ovoj knjizi. Zahvaljujući tomu čitatelj se detaljnije upoznaje s antologijskim hrvatskim srednjovjekovnim i ranonovovjekovnim tekstovima u cjelini (*Bašćanska ploča*) ili u odlomcima (npr. zapisi i bilješke kneza Novaka, Vida Omišljanina, Petra Frašćića i drugih, anonimnih srednjovjekovnih autora, *Kantik triju mladića, Priča o premudrom Akiru, Život Adama i Eve, Marijini mirakuli, pjesme Va se vrime godišća* i *Pisan ot muki Hrstovi, Čtenije svetago Ivana Zlatoustoga, Zapis popa Martinca, Lucidar, Vinodolski zakonik* itd.), dakle i liturgijskima i neliturgijskima, od kojih mnogi danas imaju kanonski status. Suprotno suvremenim tendencijama da se od stare hrvatske pisane riječi nerijetko zazire, Damjanović čitatelja upravo *suočava* i s

tekstovima nastalima prije više od deset stoljeća, uspjevajući uspješno pokazati kako nije riječ o nerazumljivim ili stranim tekstovima, nego živim, čitkim i zanimljivim tekstovima duboko utkanima u hrvatsku književnu tradiciju.

Akademik Stjepan Damjanović jedan je od svijetlih primjera stručnjaka u čijemu djelovanju umirovljenje nije donijelo oštar rez, već se njegov aktivan rad nastavlja i dalje, premda na drugim planovima. Iako je studente prve godine preddiplom-

skoga studija kroatistike u legendarnoj dvorani 7, najvećoj predavaonici Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predao u ruke svojim učenicima i kolegama prije tri godine, predavački žar i želja za prenošenjem znanja nisu se ugasili, nego izbijaju sada kroz pisanu riječ. U svjetlu toga žara valja promatrati i njegove *Crtice o hrvatskom glagoljstvu*, čiji će znalački oblikovani tekstovi, pisani jednostavnim i pristupačnim stilom, zasigurno pronaći svoj put do mnogih čitateljskih ruku.

Ivana Eterović